

AFFÄRERNA OCH LÄRDOMARNA

KNUT CARLQVIST

*De socialdemokratiska affärerna är symptom på ett politiskt system som blir alltmer korrupt.
Lösningen är inte att moralisera utan att öka konkurrensen inom politiken.*

De socialdemokratiska affärerna är symptom. Jag tror Marita Ulvskog gjorde en riktig iakttagelse i samband med bråket med Håkan Mogren, fallskärmarna och lönerna inom näringslivet provocerar den politiska klassen och skapar ett sug efter motsvarande privilegier. Politikern tänker: Här rullar jag runt en förvaltning som omsluter en miljard om året och vad får jag för det? Fyrtio eller sextiotusen i månaden. Vem som helst i näringslivet hade tjänat det dubbla. Pensionsavtalet blir ett påslag, men fallskärmarna i näringslivet är större. Politikern börjar snegla på plastkortet. Att bjuda flott och supa sig full på skattebetalarnas bekostnad är kanske inte någon lösning men åtminstone en tröst. Så

KNUT CARLQVIST är författare och kulturchef på *Finanstidningen*.

uppträffas de kommunala bolagen, ett för marknadsföring av kommunen i Bryssel och ett för markprospektering.

Fenomenet går igen i alla politiska partier och särskilt uttalat inom socialdemokratin. Av det kan man göra politiska poäng. Men då övergår man till att moralisera och döljer att fenomenet är strukturellt betingat.

Korruptionen har en förhistoria. Olle Svenning skrev för några år sedan en biografi över sin far, kommunalpolitikern och riksdagsmannen Erik Svenning, betitlad *Lojaliteter. Min far (s)*. Svenning var en av männen bakom HSB i Malmö och redaktör för *Hyresgästen*, en enkel man ur rörelsen och förbluffande opraktisk. Han beundrade den anställde HSB-direktören, en flyhänt fixare som snabbt skaffade sig villa med sjöutsikt, och byggmästarna. De visste och utnyttjade det. Den svenska byggbranschen svälde som en pumpe, gödslad av sådana som Svenning.

Entreprenörer och affärsmän är

målinriktade, de har en sak i huvudet och betraktar övriga världen som resurs eller som hinder. De har en måttstock för allt. Det är grunden för deras effektivitet och framgång. När de fyllt femtio och nått en ställning kan de fuska i annat, innan dess är det en brist på beslutsamhet som noteras av konkurrenterna.

Lojalitetsprov

Politikern är av helt annat virke. Han är avhängig andras gillande, måste lojalt följa partiorganisationens beslut, hålla festtal och rimma på solidaritet och städse hålla sig väl med partitoppen. Som ung förväntas politikern vara radikal och engagerad, examensprovet avläggs när han utan att blinka handlar mot sin deklarerade övertygelse men efter partiets önskemål. I det ögonblicket visar han prov på lojalitet, blir en man för framtiden. Under klättringen uppåt, vare sig det är som folkvald eller som tjänsteman, ger han upprepade prov på lojalitet och belönas slutligen med en

post som generaldirektör. Han förväntas vara fortsatt lojal och i nödfall kunna offra sig, i gengäld får han alltid en reträttpost.

En sådan karriär gjorde Mona Sahlin. Som ungt statsråd förväntades hon köra igenom lönestoppet och strejkförbudet våren 1991 och gjorde det utan att blinka. Kjell-Olof Feldt berättar i *Alla mina dagar* om hur hon "med storögd förvåning betraktade de vanligtvis så stöddiga farbröder, som nu kvidande av rädsla krävde av henne att hon skulle åstadkomma en lag som sade en sak men gjorde en annan". Det provet öppnade vägen mot statsministerposten.

Hennes fall illustrerar politikerns sårbarhet i det ögonblick stödet tryter. Mona Sahlin hade ingen förmögenhet, inget utvecklat kontaktnät bland tungviktarna och begränsade kunskaper. Hon var blåögd, trodde aldrig att den vind som fört henne till partitoppen kunde mojna. Hon hade hyrt bil för privat bruk på plastkortet och hade inte en tanke på att någon skulle bråka om det. Hon lovade att betala tillbaka tusenlapparna det gällde. Så fick hon en advokat och plötsligt var det nog så att hon besökt ett partidistrikt på vägen och haft något möte. I det ögonblicket förvandlades oskuld till skuld, dumhet övergick i beräkning.

Kolleger i andra partier bagatelliserar hennes försyndelser. Har hon inte talat om småföretagarna som hjältar? Vad spelar några tusenlappar för roll? Men när Sahlin talar om småföretagarna uttrycker hon ingen övertygel-

se, som alla andra *positionerar* hon sig och inte på något särskilt begåvat sätt, heller. Hon hade ingen som talade om för henne vad hon skulle säga, hon försökte göra det på egen hand. Nu bidar hon sin tid som antirasist i väntan på att partiet på nytt ska kalla in henne.

” Hon lovade att betala tillbaka tusenlapparna det gällde. Så fick hon en advokat och plötsligt var det nog så att hon besökt ett partidistrikt på vägen och haft något möte. I det ögonblicket förvandlades oskuld till skuld, dumhet övergick i beräkning. ”

Orsaken till att kollegerna bagatelliserar Sahlins försyndelser är att de alla – eller så gott som alla – har syndat själva. Ingen vet när han själv valser runt i medierna. Och till det kommer ett instrumentellt övervägande: Sahlin är användbar. Media bagatelliserar eftersom journalister kännetecknas av samma dilletantism som Sahlin och har samma behov av exponering. Att hålla henne om ryggen är att hålla sig själv om ryggen. Media skulle kunna nöja sig med att konstatera vad som hänt och lämna det därhän. Men tvånget att morali-

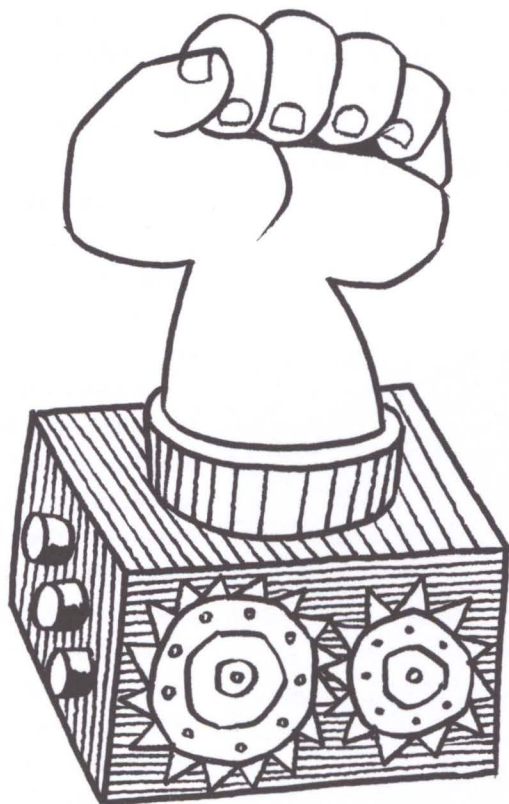
sera, beskärma sig, tycka synd om och ondgöra sig vet ingen gräns. Därför tas inte nästa steg, det kommer aldrig till analys.

Systemet måste reformeras

Motalahärvan är betydligt grövre. Även där moraliseras det, de uthängda kommunalpolitikerna är brottsliga och usla människor och – implicit – annorlunda än vi andra. Men de flesta kommuner har fungerat som Motala, i synnerhet de som haft en stående politisk majoritet. Att socialdemokratin fått sin beskärda del av skandaler beror alltså mer på majoritetsförhållandena än på att socialdemokrater skulle vara mer njutningslystna. Lärdomen av Motala är inte att vi ska se till att få bättre politiker på ansvariga poster utan att systemet måste reformeras. Kommunerna alstrar som det är korruption och, om inget görs, kommer korruptionen att bli endemisk.

Sölve Conradsson var en mäktig man, kompetent men också självvälldig. Den som ville ägna sig åt politik i Motala arbetarekommun gjorde bäst i att hålla sig väl med honom, annars blev det ingen nominering. Han knöt i sin tur, genom att ordna trevliga studieresor och bjuda flott på kommunens bekostnad, människor till sig. Han var patronen och de var klienterna. Det är i grunden samma system som tillämpas i Kina av idag. Det är inte socialism, det är feodalism.

Politiker korrumpas för att de jämför sig med näringslivet och för-

väntar sig motsvarande belöningar. Den jämförelsen blev direkt plågsam när konsulterna började tala om AB Sverige och AB Motala. Men redan

innan dess lockades präktiga kommunpolitiker av den dynamiska, resultatnriktade företagsamheten. De ville känna fartvinden om öronen.

Men politik är något helt annat. Politikern är inte sig själv nog, han företräder sina väljare.

Därför är det nödvändigt att sätta vattentäta skott mellan politik och näringsliv. Och – paradoxalt nog – måste politikern börja lära sig att uppträda affärsmässigt i sina kontakter med näringslivet. De tricks som fungerar inom politiken och öppnar för lösningar fungerar inte i förhandlingar med företag. Affärsmannen har en sak i huvudet, politikern tusen hänsyn. Affärsmän kan inte mutas.

Eftersom politiker är människor med mänskliga svagheter bör de kommunala bolagen avskaffas. Eftersom feodalismen är ett passerat samhällsstadium bör partikansliernas och partiledningarnas kontroll över nomineringarna brytas. Då skulle den politiska konkurrensen släppas fri.